

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ЯЩЕНКО Елеонора Михайлівна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

В умовах стрімких трансформацій сучасного суспільства, зумовлених нестабільністю соціально-економічного середовища, складними життєвими обставинами, економічними ризиками, цифровізацією, проблема формування критичного мислення у майбутніх фахівців набуває особливої науково-практичної значущості. В основі сучасних освітніх стандартів міститься компетентнісний підхід, який орієнтує освітній процес не на просту трансляцію знань, а на формування здатностей їх критично осмислювати, застосовувати, досліджувати та генерувати нові. Так, за спеціальністю «Психологія» серед основних компетентностей виокремлюють здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу, що підкреслює нормативну закріпленість досліджуваного феномену. Відтак «Психологія професійної діяльності» є однією з дисциплін у закладах вищої освіти, що містить широку тематику (від психологічного аналізу трудової діяльності до розуміння закономірностей особистісно-професійного зростання), а також продукує унікальний освітній простір для розвитку мислення студентів.

В контексті підготовки майбутніх психологів ця проблема набуває особливої гостроти у наш час. Під час повномасштабної війни населення перебуває в умовах хронічного стресу, відчуваючи гострі стресові реакції, вторинну травматизацію, наслідки інформаційної війни та постійного потоку дезінформації. Майбутні психологи, що працюватимуть з постраждалим населенням, особами з інвалідністю, ветеранами, внутрішньо переміщеними особами, мають орієнтуватись у потоці суперечливих фактів, бути здатними критично оцінювати складні психологічні ситуації. Специфіка психологічної діяльності передбачає здатність до критичної рефлексії через постійну роботу з суперечливою та неоднозначною інформацією про людину, вміння бачити та розрізняти суб'єктивні упередження, інтерпретаційні помилки та когнітивні викривлення у власному мисленні. Навички коректної діагностики психологічного стану клієнта, вміння інтерпретувати поведінкові та емоційні прояви, а також застосування науково обґрунтованих методів в конкретній ситуації неможливо набути без розвитку критичного мислення.

Дисципліна «Психологія професійної діяльності» охоплює різні аспекти: індивідуально-типологічні особливості трудової діяльності, мотивацію праці, психологічну підготовку до професійної діяльності в особливих умовах, психології керівництва та лідерства, командної взаємодії, ділового спілкування та ін.[1]. Кожен із таких аспектів містить можливості для залучення студентів до критичного аналізу.

В процесі викладання навчальної дисципліни «Психологія професійної діяльності» на практичних заняттях використовуються різні форми робіт й організації навчальної діяльності (самостійна робота, есе, реферування, презентації, розв'язування задач тощо). Зокрема, виконання практикуму з дисципліни складає основу самостійної роботи студентів і активує критичне та творче мислення.

Есе «Історія становлення моєї професії», захист яких відбувається на занятті, змушує студента не просто переказувати інформацію, а формулювати власну позицію, аргументувати її, передбачати контраргументи і відстоювати думку. А це є серцевиною критичного мислення. Таке питання, як: «Чому я обрав/обрала цю професію?» не має однозначної відповіді і вимагає аргументованого самоаналізу, рефлексії.

Реферування з окресленої дисципліни розвиває вміння аналізувати джерела, порівнювати різні точки зору, відрізнити головне від другорядного і оцінювати достовірність інформації.

Презентації на запропоновані теми навчають структурувати думки логічно, передбачати запитання аудиторії, захищати свою позицію в діалозі, що також є критичним мисленням у дії.

Розв'язування задач із психології професійної діяльності – це ефективний засіб розвитку критичного мислення студентів за умов: системності включення задач у освітній процес; їхня відповідність реальним викликам майбутньої професійної діяльності психолога; організації рефлексивного обговорення ходу та результатів розв'язання; поступового ускладнення задач від репродуктивного до креативного рівня. Аналізуючи реальні професійні ситуації, студенти навчаються інтерпретувати, зіставляти факти, будувати пояснювальні моделі. Це активує аналітичні операції мислення.

Отже, дисципліна «Психологія професійної діяльності» є ефективним простором для цілеспрямованого розвитку критичного мислення майбутніх фахівців. Поєднання проблемно-орієнтованих методів навчання, сприятливого психологічного клімату та рефлексивних практик забезпечує формування у студентів здатності до самостійного аналізу, обґрунтованого прийняття рішень і конструктивного критичного діалогу – якостей, що є базовими для успішної професійної самореалізації в сучасному суспільстві. Особливого значення набуває той факт, що для студентів-психологів розвиток критичного мислення є не лише академічною, а й професійно-етичною необхідністю. Психолог, позбавлений навичок критичної оцінки власних дій і суджень, ризикує підмінювати наукову інтерпретацію суб'єктивними проекціями, переоцінювати ефективність застосовуваних методів і відтворювати у практиці власні неререфлексовані установки. Дисципліна «Психологія професійної діяльності» формує захисний механізм від цих ризиків, прищеплюючи культуру доказового мислення ще на етапі фахової підготовки.

Список використаних джерел:

1. Психологія професійної діяльності : підручник; за ред. С. К. Шандрука. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 255 с.

ОСИПОВА Тетяна Юріївна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Розвиток критичного мислення і здатність до його розвитку у здобувачів освіти в подальшій професійній діяльності є однією із важливих компетентностей, якими мають оволодіти майбутні викладачі під час навчання у закладах вищої педагогічної освіти. На необхідності розвитку критичного мислення наголошується в нормативно-законодавчих актах у галузі освіти, зокрема в Законі України «Про освіту» зазначається, що критичне мислення є спільним для всіх ключових компетентностей, які необхідні кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [4], а в концепції розвитку громадянської освіти в Україні формуванні і розвитку критичного мислення, здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, ухвалювати обґрунтовані рішення визначається як важливе завдання громадської освіти [1].

На необхідності розвитку критичного мислення здобувачів освіти наголошують також в провідні вітчизняні науковці (Г. Маринченко, С. Моцак, О. Пометун, П. Саух, С. Терно та ін.), якими критичне мислення розглядається як: здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв'язати, самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію, логічно побудувати свої думки, навести переконливу аргументацію, здатність мислити мобільно, обирати єдино вірне розв'язання проблем, бути відкритим для сприйняття думок інших, і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції (Г. Маринченко, С. Моцак, [2, с. 464]); окремий тип мислення, що характеризується активністю, цілеспрямованістю, самостійністю, дисциплінованістю та рефлексивністю, який передбачає розвиток у процесі навчання здатності людини оцінювати отриману інформацію з будь-яких джерел, висувати альтернативи й оцінювати їх, обирати спосіб розв'язання проблеми чи власну позицію щодо неї й обґрунтовувати свої погляди, робити свідомий вибір і діяти (О. Пометун [3, с. 94]); здатність вирішення складних ситуацій вибору, що передбачає наявність умінь усвідомлювати проблеми, знаходити контраргументи; формулювати гіпотези, обґрунтовувати свою думку і робити власні висновки (С. Терно [6, с. 15]); умінь самостійно й цілеспрямовано мислити, аргументувати власну позицію та ухвалювати виважені рішення у розв'язанні поставлених професійних завдань. (П. Саух [5, с. 11]).

friendly atmosphere on the formation of critical thinking in the educational process	доброзичливої атмосфери на формування критичного мислення у навчальному процесі	
Mykola Shvydenko Self-knowledge as a way to harmonize a person's mental state and reveal their cognitive and creative capabilities	Швиденко Микола Пізнання самого себе як шлях до гармонізації психічного стану людини і розкриття її когнітивних і креативних можливостей	419
Inha Shevchenko Developing critical thinking skills of a future music teacher in vocal and choral cycle classes	Шевченко Інга Розвиток навичок критичного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з дисциплін вокально-хорового циклу	424
Svitlana Shedina Formation of creative thinking of future designers in the process of using digital technologies	Шедіна Світлана Формування творчого мислення майбутніх дизайнерів у процесі використання цифрових технологій	428
Tetiana Shteiner Analysis of visual content as a tool for developing critical thinking in design students	Штайнер Тетяна Аналіз візуального контенту як інструмент розвитку критичного мислення у студентів-дизайнерів	431
Nataliia Shuvar Approaches to fostering student critical thinking skills in psychology courses	Шувар Наталія Підходи до розвитку навичок критичного мислення студентів на курсах психології	434
Eleonora Yashchenko Development of critical thinking of psychology students in the process of studying the discipline "psychology of professional activity"	Яценко Елеонора Розвиток критичного мислення студентів-психологів у процесі вивчення дисципліни «психологія професійної діяльності»	437
Tetiana Osypova Development of Critical Thinking in Future Teachers of Ukrainian Language and Literature through Comparative Pedagogy	Осипова Тетяна Розвиток критичного мислення майбутніх учителів української мови і літератури засобами порівняльної	439